

BROEDVOGELS VAN DE STULP EN HET PLUISMEER

Fred Alleijn

De Stulp en het Pluismeer liggen in de gemeente Baarn tussen Lage Vuursche en paleis Soestdijk. Het totale gebied omvat circa 124 hectare en is in 1964 verworven door Staatsbosbeheer. Het bestaat dan uit het Pluismeer en ongeveer 50 hectare met bos dichtgroeïende droge en vochtige heide.

Van 1972 dateert een NJN-inventarisatie. Het verslag vermeldt een aantal broedvogels van heide en water: *dodaars, wilde eend, wintertaling, bergeend, waterhoen, meerkoet*, scholekster, kievit, fazant, patrijs, nachtzwaluw, *boomleeuwerik, boompieper, witte kwikstaart*, kneu en *geelgors*. De cursief gedrukte soorten zijn in 1981 ook nog aanwezig. Daarentegen waren de weidevogels, de hoenders en de nachtzwaluw tussen 1972 en 1981 verdwenen. De geelgors verdwijnt in 1989 en de bergeend houdt het nog vol tot het jaar 2000.

Herstel van heide en vennen

In de winter van 1981 zaagt Staatsbosbeheer 17 hectare bosopslag om. In 1983 en 1984 worden de oevers van het Pluismeer door een groep van 50 enthousiaste vrijwilligers opgeschoond; de bosvijver wordt weer heideven. Er ontstaat een samenhangend open heidegebied van ca. 60 hectare. De periode 1981-1995 wordt gekenmerkt door terugdringen van bos, herstel van heide en restauratie van vennen. De structuur van het samenhangende open landschap herstelt. Charolais (witte Franse koeien) worden geïntroduceerd om de openheid te garanderen. De daartoe noodzakelijke afrasteringen maken het mogelijk de recreatieve ontsluiting te zoneren.

Broedvogelsoorten die direct positief reageren zijn een zingende klapekster in maart 1982 (Zeegers, mondelinge mededeling), maar ook *dodaars, scholekster, kievit, boomleeuwerik, boompieper, witte kwikstaart* en roodborsttapuit. Fazant, patrijs, nachtzwaluw en kneu komen niet terug. Wel duiken andere soorten op zoals geoorde fuut en raaf. Er zijn ook soorten die niet in het gebied broeden, maar er omheen, en wel hun voedsel zoeken op de heide. Raven halen maden uit de koeienmest, boomvalken jagen op libellen boven het water, de torenvalk vangt muizen in de ruige heide, de groene specht overleeft de winter op mierenhopen en de wespendif eet hommelen en wespennesten leeg.

Van intensieve begrazing naar mozaïekbeheer

Omstreeks 1995 breekt het inzicht door dat intensieve begrazing ook nadelen heeft. De ringslangen zijn uitgeweken naar de buren en de zandhagedissen helemaal verdwenen. Struweelvorming van struikheide en struiken komt niet op gang. Het aantal grazers wordt beperkt van 30 tot 15 zoogkoeien. De consequentie hiervan is dat nu weer regelmatig honderden jonge bomen en struiken moeten worden verwijderd en dat de vochtige heide nu en dan moet worden gemaaid en geplagd. Er verschijnen echter ook weer van die grote zongebleekte heidehazen in het gebied.

In 1996 wordt het Pluismeer uitgebaggerd. Vanaf dat jaar wordt jaarlijks 5000

kubieke meter diep grondwater opgepompt om de verzuring van het water tegen te gaan. Eenden en futen profiteren ervan en misschien ook de wintertaling.

	geoorde fuut	dodaars	wilde eend	wintertaling	bergeend	grauwe gans	waterhoen	meerkoet	scholekster	kleine plevier	kievit	boomleeuwerik	veldleeuwerik	boompleper	witte kwikstaart	roodborstapuit	geelgors
80		1	8	0-1	5		2	3				1		6	1		
81		1	9	0-1	4-6		2-3	3				1-3		12-19	1	2	
82		1	10	0-1	4-6		3	3				3		10-20	1	2-3	
83		2	10		4		2	3				6		10-20	1	2	
84		3	9	1	6		2	3	0-1		1	7		22-23	0-1	1	1
85		2	10	1	7			3	1		2	8		10-20	1	1	
86		2	12	0-1	7		1	2-3	1		3	4-5		10-20	3		1
87		2	10	0-1	7-8			3	2		5	6-7	1	18	3		
88		2	13		7		1	3	1		4-5	8		20	5		
89	1	3	11		5		2	3	1-2		3	7	1	10-15	5	1	1
90	2	2	10		4		2	3	1		4-5	7		10-15	5		
91	1	2	13		4		1	3	1		4	7		13	4		
92	1	3	6		4		1	2	1		2	8	1	15	4	1	
93		2	7		1		2	2			2	8		15	4		
94		2	7		1		1	1			1	7		12	4	1	
95		2	5	0-1	3			3			3-4	8	1	13	3	1	
96		1	3		4					1	3	8		12	4	1	
97		2	3		1	1	1				2	7	1	10	4	1	
98		2	5		1						2	8		11	3	2	
99		2	6		1			2	1		2	8		12	4	3	
00		2	10		1			2			1	9		10-15	4	3	
01	0-1	2	7					2			1	9		9	3	3	
02		2	7					2			2	8		12	3	4	
03	1	2	6	0-1		0-1		2			1	10		13	4	4	
04	1	3	6			1		2			3	8		12	4	5	

Tabel Aantallen territoria broedvogels van heide en water van de Stulp en het Pluismeer.

De laatste jaren gaat de aandacht ook uit naar libellen (34 soorten volgens Kees Goudsmits), amfibieën, reptielen en zeldzame planten als wolfsklauw, klokjesgentiaan en lavendelheide, met het daarvoor noodzakelijke gecompliceerde beheer. Anno 2004 is het oorspronkelijk grootschalige op herstel van de landschapstructuur gerichte beheer, overgegaan naar mozaïekbeheer waarbij zoveel mogelijk wordt ingespeeld op de behoeften van de verschillende levensgemeenschappen.

Dit vereist veel kennis en de inbreng van vrijwilligers is daarbij onmisbaar. De continuïteit van het beheer door Staatsbosbeheer is al die jaren gegarandeerd.

Toekomst

Het mozaïekbeheer kan verder worden verfijnd met o.a. plaggen, branden, bekalen, verstuiven en inunderen. Wellicht dat het soorten als grasmus, geelgors, kneu en tapuit verleidt zich weer te vestigen. Het gebied wordt momenteel uitgebreid met circa 20 hectare. Een hoogveenontginning die als grasland in gebruik is, wordt met behulp van provincie en waterschap door Staatsbosbeheer omgevormd tot natuurontwikkelingsgebied. Er zitten al boompiepers, roodborsttapuiten, veldkrekels, heikikkers en levendbarende hagedissen.

Watersnip – Jan van der Greef

Dit Nonnenland, want zo heet het, lijkt ook kansrijk voor weidevogels als scholtekster, grutto, watersnip en wintertaling. Kortom, de mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van heidevelden rond Lage Vuursche met de bijbehorende vogels, zijn nog lang niet uitgeput.

Literatuur

Kees Goudsmits. De libellenfauna van het Pluismeer. 2002.